PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

Biudžetinė įstaiga, J. Tumo- Vaižganto g. 93-2, LT- 90143, Plungė
Tel. (8 448) 52034, el. p. vsbiuras@plungesvsb.lt
Duomenys kaupiami ir saugojami Juridinių asmenų registre, kodas 302415311

PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS 2020 M. STEBĖSENOS ATASKAITA

(Rodikliai už 2019 m.)

Nr. AT.

Plungė, 2020

PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

ĮVADAS

Visuomenės sveikatos stebėsena Plungės rajono savivaldybėje vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“

Pateikiami rodikliai atspindi kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos 2014-2025 m. strategijos (LSS) tikslai ir jų uždaviniai. Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas- nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius, bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje. Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos tikslas – pateikti pagrindinius savivaldybės gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritetines kryptis savivaldybės plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms. Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

- Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalu;
- Visuomenės sveikatos stebėsenos informacine sistema sveikstat.hi.lt;
- Plungės vandenys duomenimis.

Ataskaitoje pateikiami ir aprašomi 2019 m. demografinė charakteristika ir esanti situacija rajone ir visuomenės sveikatos būklę Plungės rajono savivaldybėje atspindintys duomenys.

DEMOGRAFINĖ SITUACIJA PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖJE

2019 metais vidutinis metinis gyventojų skaičius Plungės rajono savivaldybėje buvo 33 138 (2020.01.01 gyveno 32 991), per trejus metus gyventojų skaičius sumažėjo 3,2 proc. Mieste gyveno 50,84 proc. gyventojų, likę 49,16 proc. gyveno kaime.

Vyrai sudarė 47,3 proc., o moterys 52,7 proc. visų Plungės rajono savivaldybės gyventojų. Daugiausia gyventojų sudaro 45-64 ir 45-64 metų amžiaus grupėse (atitinkamai 30,9 proc. ir 30,2 proc.), kiek mažiau 0-17 metų amžiaus - 18,7 proc., ir 65 metų ir vyresni gyventojai – 20,2 proc.

Darbingo 15-64 metų amžiaus žmonių 2019 m. Plungės rajono savivaldybėje buvo 64,5 proc., tai 1,3 proc. mažiau nei 2017 metais. Gausiausia gyventojų grupė – 45-59 metų amžiaus grupė (1 pav.).

2019 m. 1000 gyventojų teko 11 gimusių ir 11,7 mirusių asmenų, tai natūralus gyventojų prieaugis vis dar išlieka neigiamas (-0,7). Plungės rajono savivaldybėje 2019 m. 1000 gyventojų teko 6.9 santuokos ir 2 ištuokos.

Lyginant trijų metų laikotarpiu, Plungės r. sav. sumažėjo registruotas nedarbo lygis (9,7 proc.) ir ilgalaikis nedarbo lygis (6,67 proc.). 2019 m. 1000 gyventojų teko 151,8 mokinys gaunantis nemokamą maitinimą. Taip pat, 2017-2019 metų laikotarpiu 10,2 proc. sumažėjo socialinių pašalpų gavėjų (1000 gyventojų teko 18,5).

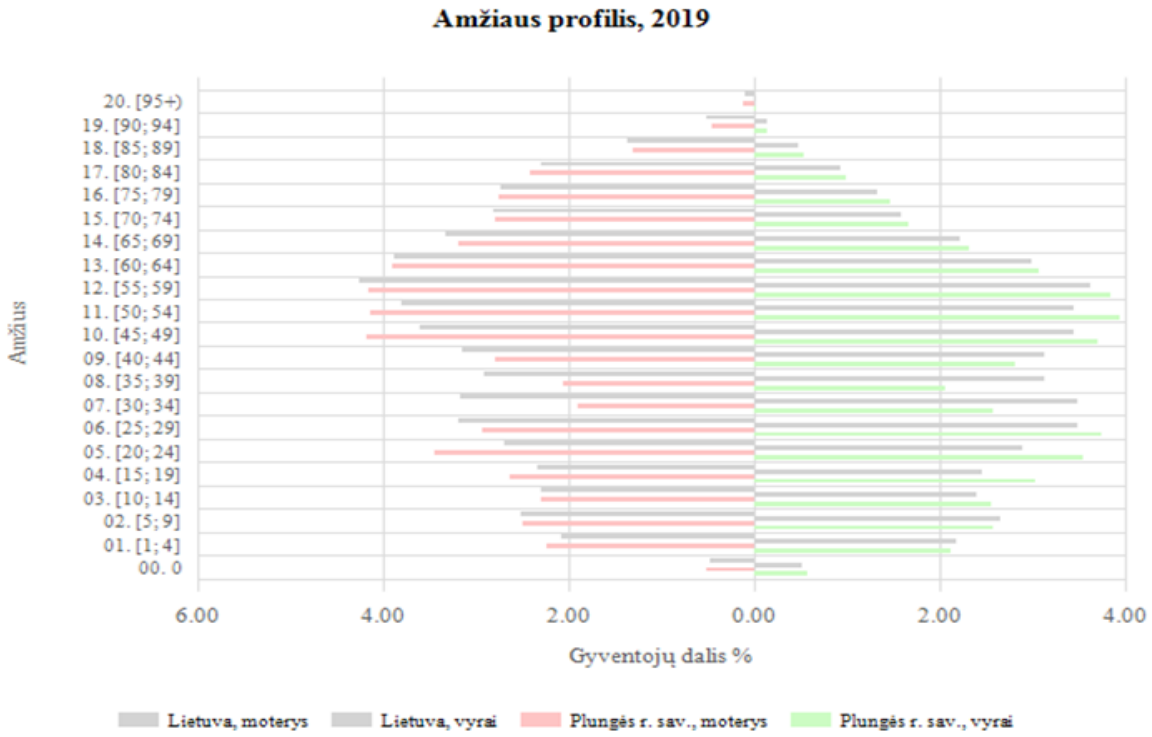

1 pav. Plungės rajono savivaldybės demografinis medis
(Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenys)

2019 m. ambulatorinėse sveikatos priežiūros įstaigose apsilankė 6 070 0-17 metų amžiaus vaikų. Dažniausiai vaikams buvo nustatyti regos sistemos sutrikimai (14,3 proc.), deformuojančios dorsopatijos (1,1 proc.), skoliozė (1,1 proc.).

2019 m. suaugusieji, ambulatorinėse ir stacionarinėse įstaigose apsilankė 291 887 kartus. 1 gyventojui teko 8,8 apsilankymų. Iš jų 54 853 profilaktiniai apsilankymai, jie sudaro 18,8 proc. visų apsilankymų.

Plungės r. sav. 2019 m. sergamumas buvo 7 280,5 10 tūkst. gyv. 2017-2019 metų laikotarpiu, didžiausias sergamumas 100 tūkst. užregistruotas kvėpavimo sist. (27 917), jungiamojo audinio ir skeleto raumenų sist. (15 921,5), urogenitalinės sist. (12 786,1) ir virškinimo sist. (10930,2) ligomis.

Mirtingumo statistika reikšminga, nes ji parodo bendrą gyventojų sveikatos būklę, sveikatos priežiūros kokybę ir veiksmingumą, sveikatos netolygumus ir sveikatos priežiūros prieinamumą. Plungės r. sav. 2019 m. mirusiųjų skaičius buvo mažesnis už šalies vidurkį 14,5 proc. (Plungės r. sav. 100 tūkst. gyv. teko 1 170,9 mirčių, o Lietuvos 1 370). Moterų mirtingumas yra didesnis nei vyrų, atitinkamai- 782,31 ir 727,65/100 tūkst. gyv. Net 2,9 karto didesnis mirtingumas kaime gyvenančių žmonių, nei mieste (1395,2 ir 476,83 100 tūkst. gyv.).

2019 m. Plungės r. sav. pagrindinės mirties priežastys: kraujotakos sistemos ligos – 651,8/100 tūkst. gyv., piktybiniai navikai – 262,5/100 tūkst. gyv., virškinimo sistemos ligos – 54,3/100 tūkst. gyv.

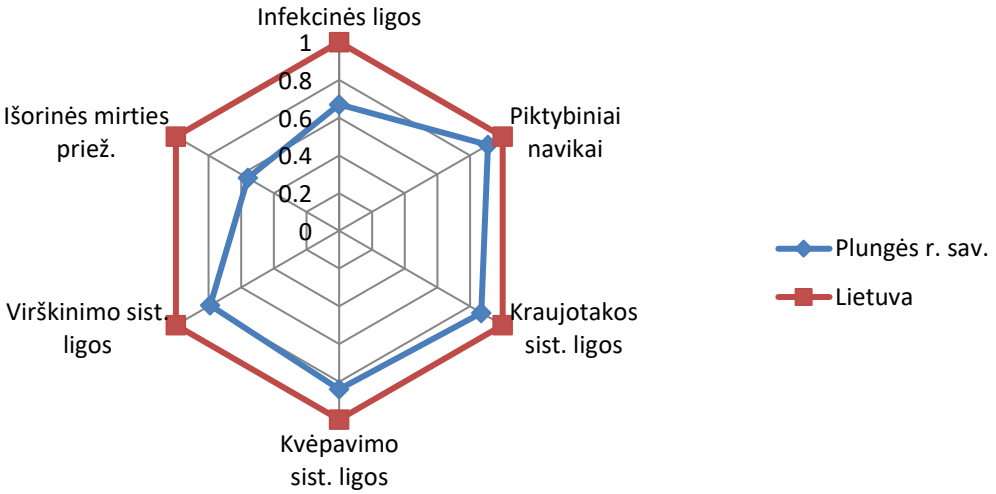

2 pav. Plungės r. sav. mirtingumo rodiklių palyginimas su Lietuvos mirtingumo vidurkiu 2019 m.
Šaltinis: Higienos instituto sveikatos informavimo centras

1. BENDROJI DALIS

1.1 PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ SAVIVALDYBĖSE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“)

Pagrindinio rodiklių sąrašo analizė ir interpretavimas („šviesoforo“ kūrimas) atliekamas palyginant praėjusių metų Plungės rajono savivaldybės rodiklius su Lietuvos vidurkiu. Vadovaujantis „šviesoforo“ principu , visos 60 savivaldybių suskirstytos į 5 grupes (po 12 savivaldybių kiekvienoje grupėje):

- 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją, priskiriamos savivaldybių su geriausiais rodikliais grupei ir žymimos žalia spalva;
- 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi prasčiausią situaciją, priskiriamos savivaldybių su prasčiausiais rodikliais grupei ir žymimos raudona spalva;
- Likusių 36 savivaldybių rodiklio reikšmės žymimos geltona spalva. Šių savivaldybių rodikliai interpretuojami, kaip atitinkantys Lietuvos vidurkį.

PRS analizės ir interpretavimo tikslas- įvertinti, kokia esama gyventojų sveikatos ir sveiktą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, įvertinant Lietuvos sveikatos programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste, ir kokių intervencijų/ priemonių reikia imtis, siekiant stiprinti savivaldybės gyventojų sveikatą ir mažinti sveikatos netolygumus.

Plungės rajono savivaldybės gyventojų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitoje analizuojamų rodiklių duomenys ir jų interpretavimas pateikiami 1 lentelėje „*Plungės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis*“.

Remdamiesi profilio rodikliais ir jų interpretavimo rezultatais („šviesoforas“ ir santykis) pasirinkome 3 pagrindinio rodiklių reikšmes, kurių rodiklis ar pokyčio kryptis prasčiausiai palyginti su kitomis savivaldybės profilio reikšmėmis (raudonos spalvos pagrindinių rodiklių sąrašo reikšmės). Sudarėme Plungės rajono savivaldybės probleminių visuomenės sveikatos sričių sąrašą. Šiose srityse atlikome atrinktų rodiklių detalesnę analizę ir vertinimą. Parengėme pasiūlymus.

PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

2019 METŲ PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

	Tendencija (2)	Atvejų skaičius sav. (3)	Savivaldybės reikšmė (4)	3 metų vidurkis (5)	Lietuvos rodiklis (6)	Blogiausia rodiklio reikšmė (7)	Geriausia rodiklio reikšmė (8)	Santykis savivaldybė/ Lietuva (9)
Strateginis tikslas – Pasiekti, kad 2025 metais šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai								
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė kai amžius 0 (HI skaičiavimai)	→	*76*	*76,3*	*77,2*	*75,1*	*70,5*	*80,7*	*1,02*
Išvengiamas mirtingumas proc.	↓	*137*	*29,1*	*28,5*	*28,5*	*38,9*	*21,3*	*1,02*
Tikslas 1. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį								
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą								
Mirtingumas dėl savižudybių sk. (X60-X84) 100 000 gyv.	-	*0*	*0,0*	*8,0*	*21,7*	*71,2*	*0,0*	*0,00*
SMR nuo tyčinio savęs žalojimo (X60 – X84) 100 000 gyv.	-	*0*	*0,0*	*8,5*	*21,1*	*70,1*	*0,0*	*0,00*
Bandymų žudytis skaičius (X60 – X64, X66 – X84) 100 000 gyv.	→	*9*	*27,4*	*17,1*	*31,4*	*64,7*	*0,0*	*0,87*
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose 1 000 moksl.								
Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos proc.								
Gyventojų skaičiaus pokytis 1 000 gyv.								
Mirtingumas nuo išorinių priežasčių rodiklis (V00-Y98) 100 000 gyv.	↓							

Standarizuotas mirtingumas nuo išorinių priežasčių rodiklis (V00-Y98) 100 000 gyventojų	↓							
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, skaičius 1 000 moksl.	↓	*615*	*151.8*	*148.9*	*146.6*	*350.4*	*42.0*	*1.04*
Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1 000 gyv.	↓	*613*	*18.5*	*20.5*	*23.1*	*81.9*	*1.7*	*0.80*
Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)	↑	*6.9*	*6.9*	*5.0*	*3.1*	*8.0*	*0.0*	*2.23*
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką								
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buities sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartojamų saugumą								
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, skaičius 10 000 gyv.	↑	*4*	*2.0*	*1.9*	*1.0*	*2.9*	*0.0*	*2.00*
Traumų dėl nukritimų (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.	↑	*105*	*157.2*	*179.6*	*145.7*	*197.2*	*92.6*	*1.08*
Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyv.	↓	*137*	*67.6*	*65.8*	*61.6*	*146.6*	*42.2*	*1.10*
Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) asmenų skaičius 10 000 gyv. (ULAC duom.)	↓	*125*	*37.7*	*46.4*	*79.5*	*679.8*	*0.0*	*0.47*
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį								
Mirtingumas nuo paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyv.	↓	*1*	*3.0*	*3.0*	*4.9*	*24.2*	*0.0*	*0.61*
Standartizuotas mirtingumas nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	↓	*1*	*2.7*	*2.7*	*4.8*	*25.2*	*0.0*	*0.56*
Mirtingumas nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	↑	*3*	*9.1*	*17.8*	*15.5*	*73.3*	*0.0*	*0.59*
Standartizuotas mirtingumas nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	↑	*3*	*8.6*	*16.7*	*15.2*	*123.5*	*0.0*	*0.57*
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių								
Mirtingumas transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	↑	*4*	*12.1*	*15.0*	*7.7*	*48.5*	*0.0*	*1.57*
Stantartizuotas mirtingumas transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	→	*4*	*11.0*	*13.4*	*7.6*	*58.9*	*0.0*	*1.45*
Pėsčiųjų mirtingumas nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	-	*0*	*0.0*	*0.0*	*2.3*	*13.5*	*0.0*	*0.00*

Pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	-	*0*	*0.0*	*0.0*	*2.2*	*11.4*	*0.0*	*0.00*
Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) skaičius 100 000 gyv.	↑	*31*	*9.4*	*8.7*	*6.7*	*16.4*	*0.9*	*1.40*
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą								
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui	↓	*639*	*639.4*	*575.2*	*969.6*	*34386.4*	*29.7*	*0.66*
Viešai tiekiamo geriamojo vandens prieinamumas vartotojams,proc.		*26446*	*79.86*	*80,1*	*nėra*	*nėra*	*nėra*	*nėra*
Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams, proc.		*23867*	*72.08*	*71.89*	*nėra*	*nėra*	*nėra*	*nėra*
Tikslas 3. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą **3.1. Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą**								
Mirtingumas nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	-	*0*	*0.0*	*1.9*	*2.9*	*12.6*	*0.0*	*0.00*
Standartizuotas mirtingumas nuo narkotikų sąlygotų priežasčių, 100 000 gyv.	-	*0*	*0.0*	*1.9*	*3.0*	*16.2*	*0.0*	*0.00*
Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↓	*3*	*9.1*	*19.8*	*19.9*	*79.5*	*0.0*	*0.46*
Standartizuotas mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų, priežasčių 100 000 gyv.	↓	*3*	*7.5*	*20.3*	*19.2*	*71.4*	*0.0*	*0.39*
Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda 100 000 gyv.	↓	*30*	*30.3*	*30.2*	*74.1*	*352.2*	*0.0*	*0.41*
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais	→	*33138*	*219.5*	*217.8*	*199.2*	*70.1*	*395.0*	*1.10*
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais	→	*33138*	*193.8*	*201.9*	*171.3*	*49.9*	*374.3*	*1.13*
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius								
Kūdikių, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)	↓	*78*	*26.3*	*22.3*	*37.8*	*6.6*	*62.1*	*0.70*
Tikslas 4. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius **4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais**								
Išvengiamų hospitalizacijų (IH) skaičius 1 000 gyv.	↓	*1134*	*34.2*	*35.5*	*31.4*	*56.8*	*15.5*	*1.09*

Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 18+ m. 1 000 gyv.	↓	*92*	*3.4*	*3.8*	*7.0*	*10.5*	*3.4*	*0.49*
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą								
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	→	*215*	*3.5*	*3.4*	*1.7*	*1.1*	*6.0*	*2.06*
Šeimos gydytojų skaičius 10 000 gyv.	→	*23*	*7.0*	*6.8*	*7.2*	*2.5*	*13.8*	*0.97*
Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui	↑	*315010*	*9.5*	*9.5*	*9.1*	*11.2*	*6.4*	*1.04*
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)	↓	*1*	*0.3*	*0.2*	*0.3*	*1.3*	*0.0*	*1.00*
Sergamumas ŽIV (B20-B24) ir lytiškai plintančiomis ligomis (Z21, A50-A54, A56) 10 000 gyv. (ULAC duomenys)	-	*0*	*0.0*	*0.3*	*2.0*	*4.9*	*0.0*	*0.00*
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą								
Kūdikių mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių	-	*0*	*0.0*	*1.4*	*3.3*	*16.7*	*0.0*	*0.00*
2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina 1 dozė) skiepijimo apimtys proc.	→	*323*	*93.1*	*92.0*	*92.9*	*86.4*	*100*	*1.00*
1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielito, Haemophilus influenzae B) skiepijimo apimtys (3 dozės) proc.	→	*294*	*91.3*	*88.9*	*91.9*	*66.7*	*100*	*0.99*
Vaikų (6-14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, proc.	↑	*290*	*11.0*	*9.0*	*15.0*	*1.6*	*57.0*	*0.73*
Vaikų, neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų dalis proc.	↑	*451*	*13.3*	*12.4*	*20.7*	*9.8*	*32.3*	*0.64*
Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 15-17 m. moterų	↑	*2*	*3.9*	*3.9*	*3.9*	*14.0*	*0.0*	*1.00*
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę								
Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99), 100 000 gyv.	↓	*216*	*651.8*	*768.4*	*748.0*	*1466.6*	*400.8*	*0.87*
Standartizuotas mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99), 100 000 gyv.	↓	*216*	*612.8*	*794.6*	*733.0*	*1467.1*	*575.7*	*0.84*
Mirtingumas nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C97) 100 000 gyv.	→	*87*	*262.5*	*276.1*	*287.8*	*439.9*	*199.4*	*0.91*

Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų (C00-C97), rodiklis 100 000 gyventojų	→	*81*	*244.2*	*256.1*	*273.5*	*366.2*	*210.0*	*0.89*
Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.	↓	*37*	*111.7*	*103.5*	*176.1*	*568.2*	*28.6*	*0.63*
Standartizuotas mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.	→	*37*	*112.7*	*104.9*	*172.4*	*455.9*	*48.1*	*0.65*
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	↑	*131*	*39.5*	*39.6*	*61.2*	*106.8*	*29.4*	*0.65*
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), 2 m. bėgyje dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje	↑	*1689*	*33.0*	*30.6*	*52.9*	*18.4*	*73.2*	*0.62*
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), 3 m. bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų programoje	→	*3783*	*50.4*	*49.1*	*56.4*	*31.3*	*78.8*	*0.89*
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), 2 m. bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios programoje	↑	*6427*	*58.9*	*53.3*	*56.3*	*32.3*	*69.4*	*1.05*
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų programoje	→	*3689*	*49.1*	*45.0*	*48.2*	*28.2*	*66.3*	*1.02*

.

1 lentelė. 2019 Plungės r. savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis

Atsižvelgiant į LSS iškeltus uždavinius tikslams pasiekti bei remiantis lentelėje pateiktomis rodiklių reikšmėmis, matoma, kad:

1.1. Uždavinio „**sumažinti skurdo lygį ir nedarbą“** rodikliai, Plungės rajono savivaldybėje daugeliu atvejų yra geresni už Lietuvos vidurkį, tačiau rodikliai mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose 1 000 moksl. ir gyventojų skaičiaus pokytis 1 000 gyv. yra šiek tiek blogesni nei šalies vidurkis;

1.2. Uždavinio **„sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu“** rodikliai daugeliu atvejų yra geresni už Lietuvos vidurkį, tačiau išsiskiria sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 10 000 gyv., šis rodiklis yra dvigubai didesnis nei šalies vidurkis;

2.1. Uždavinio **„kurti sveikas ir saugias darbo bei buities sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą“** rodikliai daugeliu atvejų yra panašūs į Lietuvos vidurkį, tačiau išsiskiria asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, skaičius 10 000 gyv. ir traumų dėl nukritimų (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.;

2.2. Uždavinio **„kurti sveikas ir palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį“** rodikliai yra geresni arba panašūs į Lietuvos vidurkį;

2.3. Uždavinio **„mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių“** rodikliai ryškiai nesiskiria arba yra geresni už Lietuvos rodiklius, tačiau traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) skaičius 100 000 gyv. yra 1,4 karto didesnis nei šalies;

2.4. Uždavinio **„mažinti aplinkos užterštumą, triukšmą“** rodiklis yra geresnis nei šalies;

3.1. Uždavinio **„sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą bei azartinių lošimų, kompiuterinių žaidimų ir pan. prieinamumą“** rodikliai daugeliu atvejų yra geresni už Lietuvos vidurkį, arba panašūs;

3.2. Uždavinio **„skatinti sveikos mitybos įpročius“** rodiklis yra panašus į šalies vidurkį;

4.1. Uždavinio **„užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos priežiūros technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais“** rodikliai yra geresni ar panašūs į Lietuvos vidurkį;

4.2. Uždavinio **„plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą“** rodikliai ryškiai nesiskiria nuo šalies vidurkio;

4.3. Uždavinio **„gerinti motinos ir vaiko sveikatą“** rodikliai ryškiai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio, tačiau išsiskiria vaikų, neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų dalis proc., 36 proc. rodiklis prastesnis už šalies;

4.4. Uždavinio **„stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę“** dauguma rodiklių yra geresni už Lietuvos vidurkį, tačiau tikslinės populiacijos dalis (proc.), 2 m. bėgyje dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje yra blogesnis už šalies rodiklį.

Remiantis priedo lentelėje „Plungės rajono savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis“ pateiktais rodikliais ir įvertinus savivaldybės rodiklio santykį su Lietuvos vidurkiu, matoma, kad:

24 rodiklių reikšmės yra geresnės už Lietuvos vidurkį (žalioji zona):

1.1. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė kai amžius 0 (HI skaičiavimai);

1.2. Mirtingumas dėl savižudybių sk. (X60-X84) 100 000 gyv.;

1.3. SMR nuo tyčinio savęs žalojimo (X60 – X84) 100 000 gyv.;
1.4. Bandymų žudytis skaičius (X60 – X64, X66 – X84) 100 000 gyv.;
1.5. Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos proc.;
1.6. Mirtingumas nuo išorinių priežasčių rodiklis (V00-Y98) 100 000 gyv.;
1.7. Standarizuotas mirtingumas nuo išorinių priežasčių rodiklis (V00-Y98) 100 000 gyventojų;
1.8. Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1 000 gyv.;
1.9. Mirtingumas nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.;
1.10. Standartizuotas mirtingumas nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.;
1.11. Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui;
1.12. Mirtingumas nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.;
1.13. Standartizuotas mirtingumas nuo narkotikų sąlygotų priežasčių, 100 000 gyv.;
1.14. Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.;
1.15. Standartizuotas mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų, priežasčių 100 000 gyv.;
1.16. Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 18+ m. 1 000 gyv.;
1.17. Sergamumas ŽIV (B20-B24) ir lytiškai plintančiomis ligomis (Z21, A50-A54, A56) 10 000 gyv. (ULAC duomenys);
1.18. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99), 100 000 gyv.;
1.19. Standartizuotas mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99), 100 000 gyv.;
1.20. Mirtingumas nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C97) 100 000 gyv.;
1.21. Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų (C00-C97), rodiklis 100 000 gyventojų;
1.22. Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.;
1.23. Standartizuotas mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.;
1.24. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.

6 rodiklių reikšmės yra prastesnės nei Lietuvos vidurkis (raudonoji zona):

2.1. Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 10 000 gyv. (TB registro duomenys);
2.2. Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, skaičius 10 000 gyv.;
2.3. Traumų dėl nukritimų (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.;
2.4. Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) skaičius 100 000 gyv.;
2.5. Vaikų, neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų dalis proc.;
2.6. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), 2 m. bėgyje dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje.

Kiti rodikliai patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią kvantilių grupę ir yra žymimi **geltona spalva**.

Kaip prioritetinės sveikatos sritys ir detali analizė atlikta, pasirinkus šiuos rodiklius:

- *Plungės rajono vaikų burnos sveikata;*
- *Asmenų, žuvusių ir sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe;*
- *Tikslinės populiacijos dalis dalyvavusi atrankinėse prevencinėse programose, dalis analizės apims raudonos ir geltonos zonos rodiklius.*

2. SPECIALIOJI DALIS

PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

2.1 PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS VAIKŲ BURNOS SVEIKATA

Nuo 2020 metų įsigaliojo nauja mokinio sveikatos pažymėjimo forma, kuri gydytojų užpildoma elektroniniu būdu. Kiekvienas moksleivis kasmet į mokyklą turi pristatyti pažymą apie sveikatą, į kurią įtraukta dalis apie dantų būklę. Plungės r. sav. vaikų burnos sveikata išlieka ilgamete problema. 2019 m. Plungės r. sav. tik apie 12,5 proc. mokinių neturėjo ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, o Lietuvoje – 20 proc. (3 pav.).

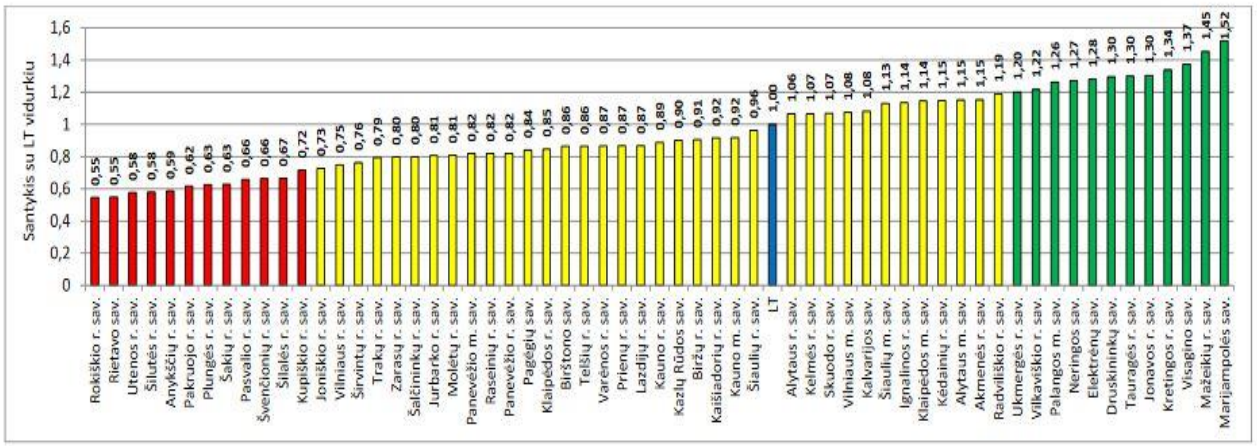

3 pav. Vaikų, neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.) 2019 m.
Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Paskaičiavus mokinių pieninių ir nuolatinių dantų ėduonies intensyvumo indeksą (kpi + KPI*) gauta, 2019 m. Lietuvos vaikų KPI - 4,03, Plungės rajono – 4,34. Per pastaruosius trejus metus šis indeksas nežymiai gerėja, tačiau už šalie rodiklį yra didesnis 1,08 karto (4 pav.).

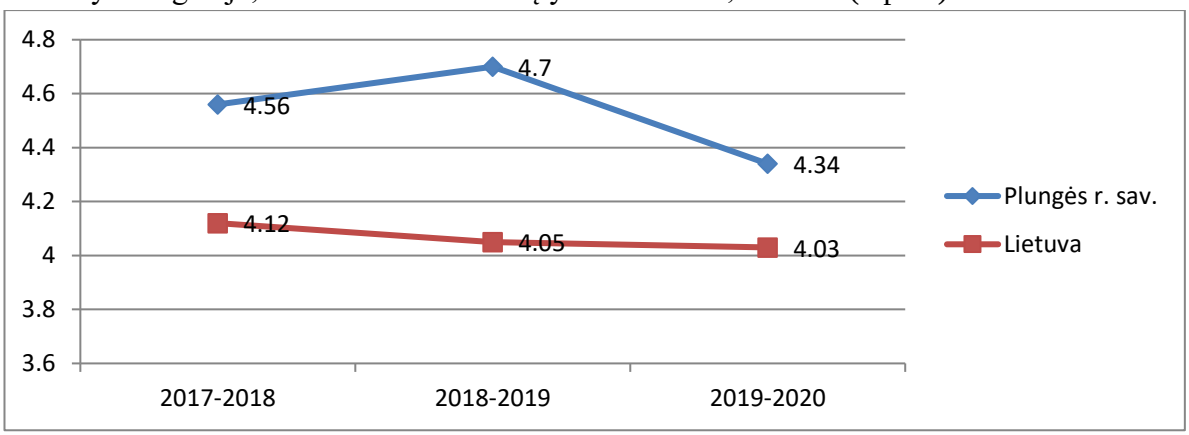

4 pav. Vaikų dantų ėduonies intensyvumo indeksas (KPI+kpi) Plungės r. sav., ir Lietuvoje 2017-2020 m.m.
Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSSIS)

Mokinių dantų ligas įtakoja netinkama dantų higiena, neracionali mityba, per dažnai vartojamas daug cukraus turintis maistas. Išanalizavus pateiktus vaikų sveikatos pažymėjimus nustatyta, kad dažniausiai sveikus, ėduonies nepažeistus, neplombuotus ir neišrautus dantis turi aštuntokai (32,1 proc.), vienuoliktokai (24,2 proc.) ir šeštokai ir dvyliktokai (23,5 proc. ir 23,6 proc.). Tik kas 15-to devintoko ir 9-to penktoko dantys sveiki, neplombuoti ir neištraukti (5 pav.).

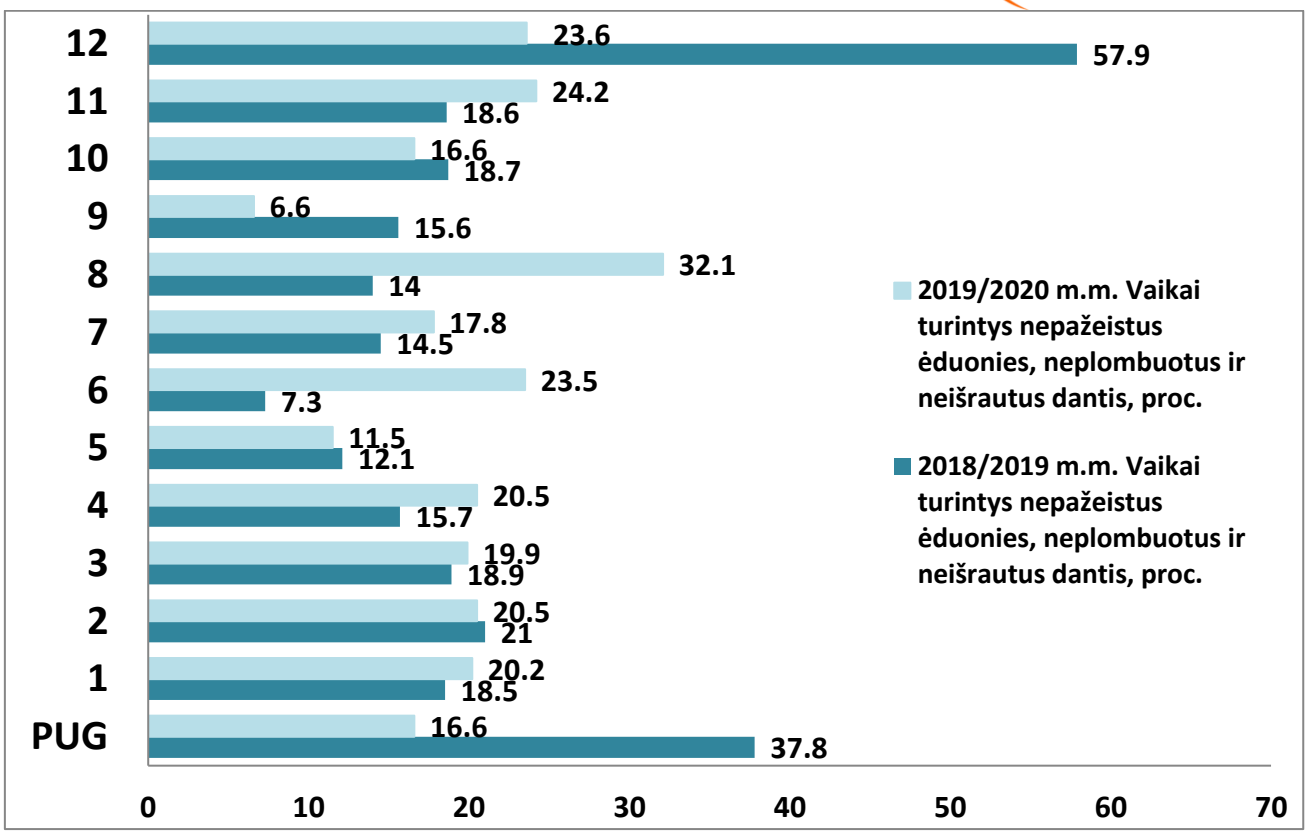

5 pav. Vaikų, kurie neturi dantų ėduonies pažeistų, plombuotų ar išrautų dantų, proc. Plungės r. sav. 2018-2020 m. m.

Šaltinis: Plungės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras

Profilaktinio sveikatos patikrinimo metu gydytojas odontologas taip pat įvertina mokinio sąkandžio, pavienių dantų ir žandikaulio būklę. 2019 m. Plungės r. sav. sąkandžio patalogijos neturėjo 6 iš 10 mokinių. Kas penktam vaikui nustatyti žandikaulio ar pavienių dantų patalogijos (6 pav.).

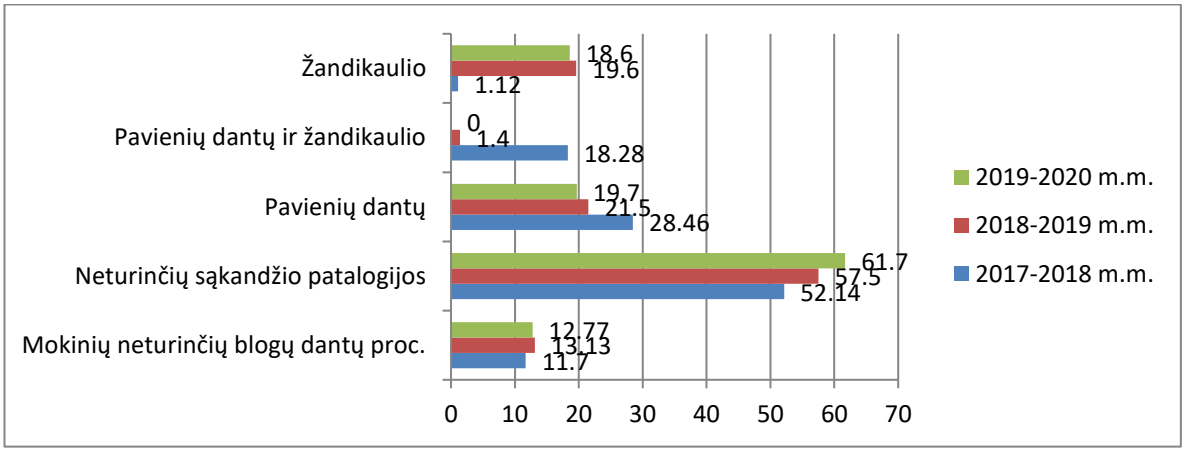

6 pav. Vaikų, kuriems 2019–2020 m. m. įvertinta dantų ir žandikaulių būklė, dalis Plungės r. sav. (proc.)

Šaltinis: *Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSSIS)*

Viena iš priemonių, padedančių išvengti dantų ėduonies, yra vaikų (6–14 metų amžiaus) krūminių dantų dengimas silantinėmis medžiagomis programa. Nuo 2017 m. sausio 1 d. vaikų dantų silantavimo programa nebėra priskiriama prie prevencinių programų, tačiau ši programa ir toliau

apmokama iš privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšų. Silantai- medžiagos, kurios apsaugo nuo dantų ėduonies (karieso), dengiami tik nesugedę nuolatiniai krūminiai dantys.

Higienos instituto duomenimis, 2019 m. šalyje buvo, 15,0 proc. 6–14 m. amžiaus vaikų krūminiai dantys padengti silantinėmis medžiagomis. Plungės r. sav. - 11 proc. Pastaraisiais metais pastebimas augantis rodiklis, tačiau dar atsiliekama nuo šalies vidurkio (7 pav.)

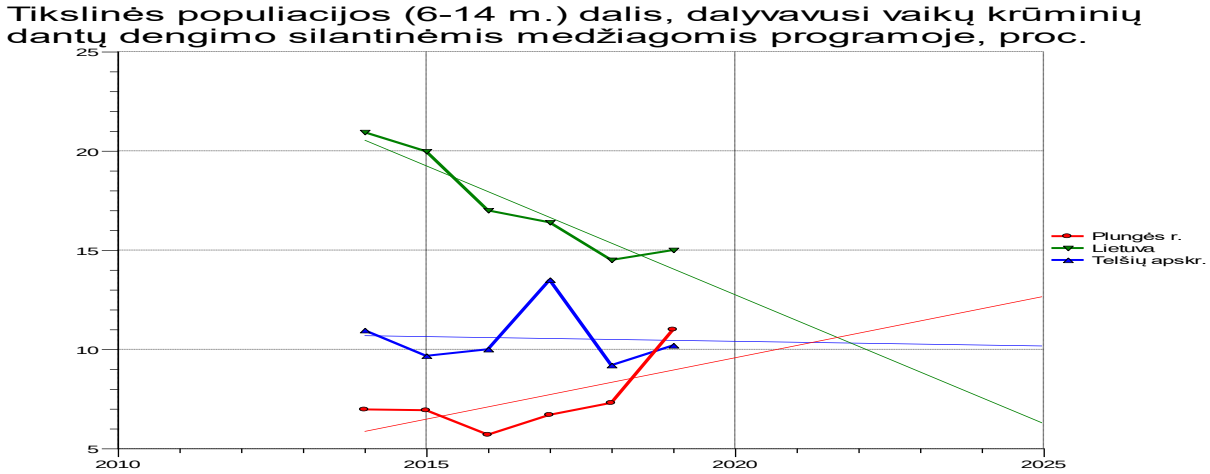

7 pav. Tikslinės populiacijos (6-14 m.) dalis, dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, proc. Plungės r. sav., Telšių apsk., Lietuvoje 2014-2019 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

2.2 ASMENŲ, ŽUVUSIŲ IR SUNKIAI SUŽALOTŲ DĖL NELAIMINGŲ ATSITIKIMŲ DARBE

2019 m. Lietuvoje 1 iš 10 000 darbingo amžiaus gyventojų patyrė sunkų nelaimingą atsitikimą darbe ar žuvo. Iš viso Lietuvoje 2019 m. darbo vietoje įvyko 125 sunkūs ir 39 mirtini nelaimingi atsitikimai. Plungės r. sav. tokių atsitikimų užregistruoti 4. Su šiuo rodikliu rajonas patenka į „raudonąją zoną“ (8 pav.)

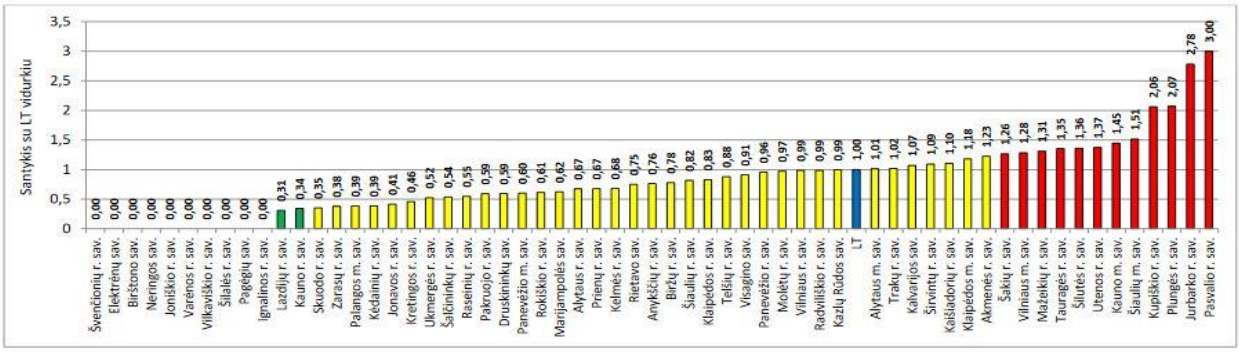

8 pav. Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužeistų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyv.

Šaltinis: Higienos institutas Sveikatos informacijos centras

Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužeistų dėl nelaimingų atsitikimų darbe skaičius didėja. 2014-2019 m. laikotarpiu jis išaugo 4,5 karto. Plungės r. sav. rodiklis yra 2 kartus didesnis už Lietuvos ir 1,4 karto už Telšių apskrities (9 pav.).

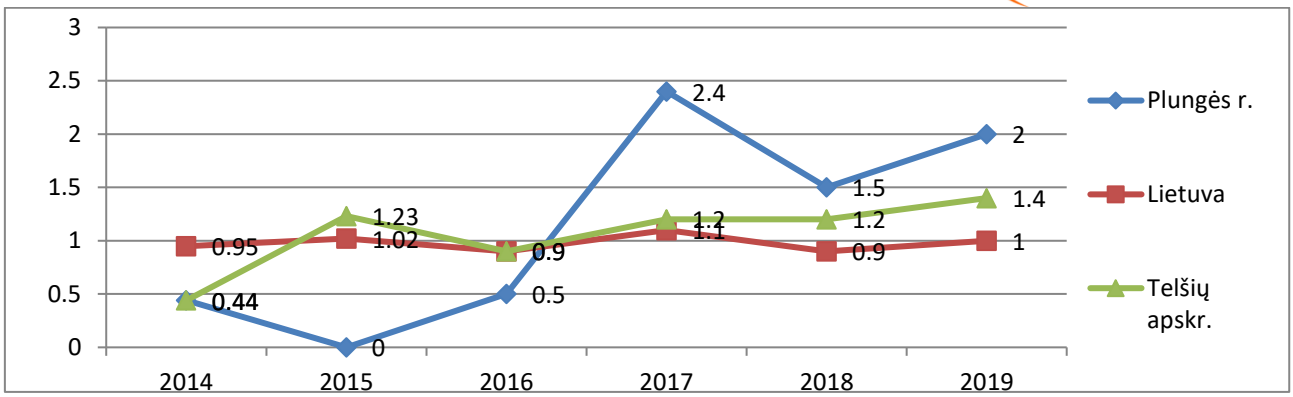

9 pav. Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužeistų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyv. Plungės r. sav., Telšių apsk., Lietuvoje 2014-2019 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

2.3 TIKSLINĖS POPULIACIJOS DALIS DALYVAVUSI ATRANKINĖSE PREVENCINĖSE PROGRAMOSE

Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis vykdomos prevencijos programos – tai galimybė nurodyto amžiaus asmenims, kurie jaučiasi sveiki, nemokamai profilaktiškai pasitikrinti, ar neserga tam tikromis ligomis. Galimybė pasitikrinti sudaroma kas keleri metai (1–3 m.), priklausomai nuo kiekvienoje programoje nustatyto laikotarpio.

Šiaulių teritorinės ligonių kasos duomenimis, 2019 m. Plungės rajono savivaldybėje vykdytos šios prevencijos programos:

- gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencija;
- priešinės liaukos (prostatos) vėžio ankstyvoji diagnostika;
- storosios žarnos vėžio ankstyvoji diagnostika;
- asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei;
- atrankinė mamografinės patikros dėl krūties vėžio.

*nuo 2017 m. sausio 1 d. Vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programa nebėra priskirta Sveikatos (prevencinių) programų grupei.

2019 m. Plungės rajono savivaldybėje nemokamas profilaktines prevencine programas teikė 3 pirminės sveikatos priežiūros įstaigos. Šios įstaigos teikia informavimo paslaugas bei siuntimo pas gydytoją paslaugas.

Aktyviausiai savivaldybės gyventojai dalyvauja gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinėje programoje, storosios žarnos vėžio ankstyvojoje diagnostikos programoje, širdies ir kraujagyslių ligų prevencinėje programoje, pasyviausiai – priešinės liaukos (prostatos) vėžio ankstyvosios diagnostikos prevencinėje programoje ir atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio prevencinėje programoje (10 pav.)

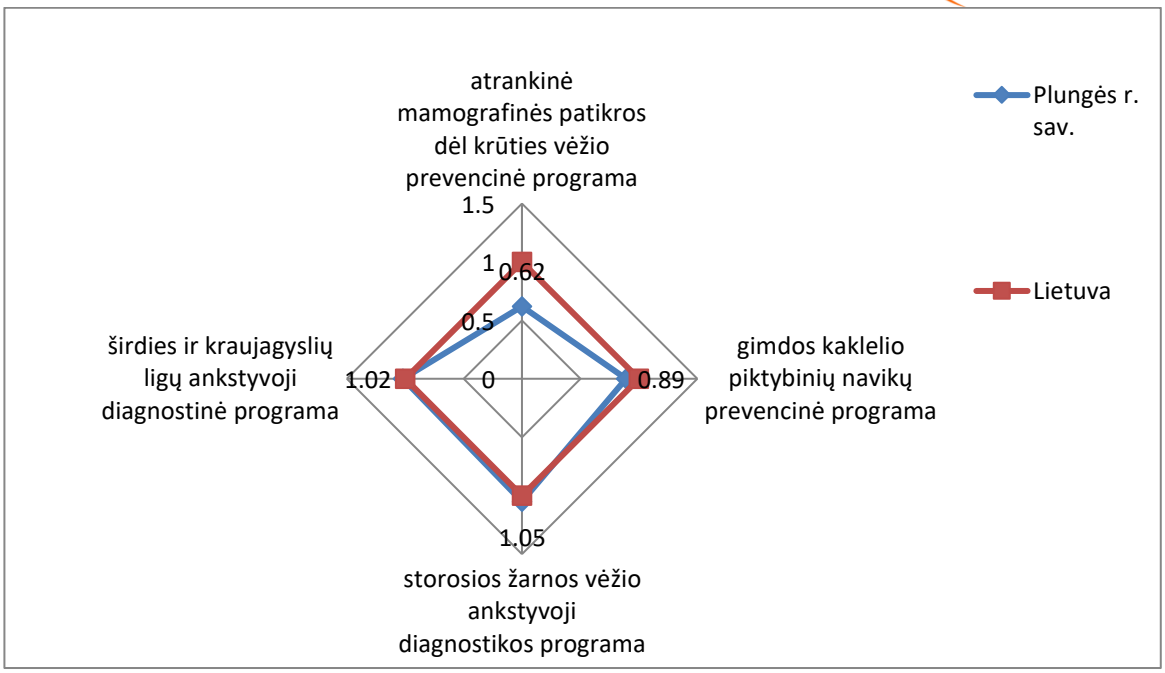

10 pav. Gyventojų dalyvavusių prevencinėse profilaktinėse programose dalis, Plungės r. sav. ir Lietuvoje 2019 m. (informavimo paslauga)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Krūties vėžio ankstyvosios diagnostikos programa skirta moterims nuo 50- 69 metų amžiaus imtinai, kurioms kartą per du metus gali būti atliekamas mamografinis tyrimas. Ši programa vykdoma aplinkiniuose rajonuose mamografijos įrenginius turinčiose sveikatos priežiūros įstaigose.

Plungės rajono savivaldybėje teikiama informavimo paslauga. Šią paslaugą dėl krūties piktybinių navikų profilaktikos ir siuntimo atlikti mamografiją paslaugas teikia pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros įstaigos (šeimos gydytojai). 2019 m. moterų dalyvavusių šioje prevencinėje programoje daugėjo, tačiau rodiklis buvo apie 1,6 karto mažesnis už šalies ir Telšių apskrities. (11 pav.)

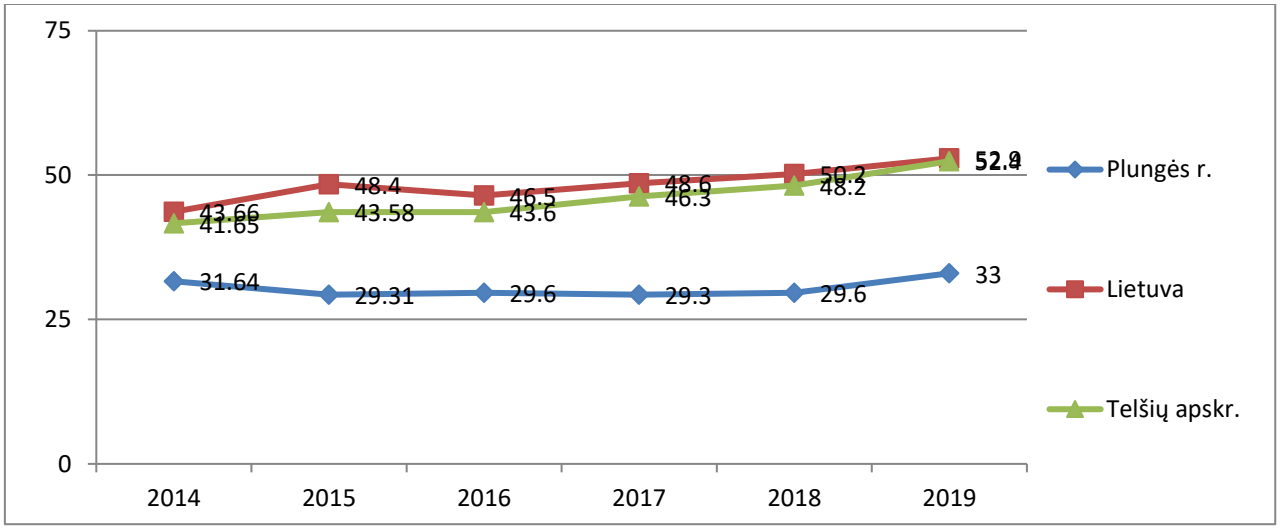

11 pav. Atrankinėje mamografinės patikros dėl krūties vėžio dalyvavusios moterys (proc.), Plungės r. sav., Telšių apsk., Lietuvoje 2014-2019 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Nors kasmet moterų dalyvaujančių atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio prevencinėje programoje daugėja, bet vidurkis vis tiek išlieka mažesnis nei šalies, ir Plungės rajono savivaldybė patenka tarp mažiausiai šioje programoje dalyvaujančių savivaldybių. (12 pav.)

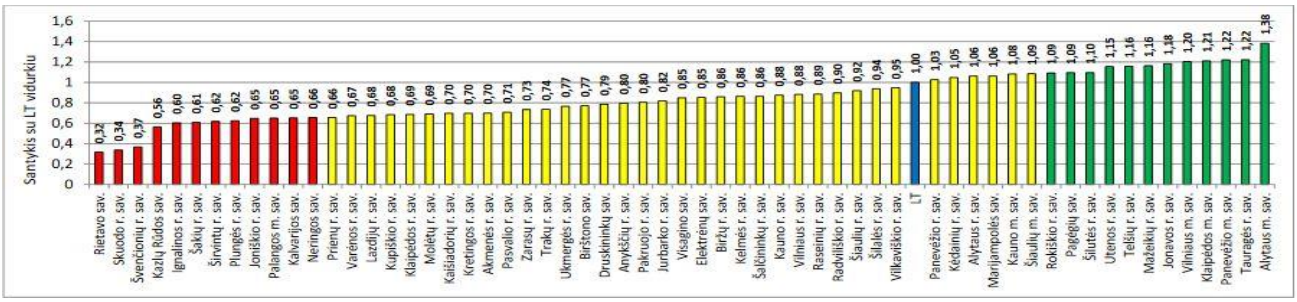

12 pav. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio prevencinėje programoje, rodiklio santykis su Lietuva ir pasiskirstymas tarp savivaldybių 2019 m.

Šaltinis: Higienos institutas Sveikatos informacijos centras

Gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinė programa yra skirta moterims nuo 25 iki 60 metų, kurios gali kartą per 3 metus pasitikrinti dėl gimdos kaklelio vėžio. Pirmiausia atliekama informacinė paslauga, bei citologinio tepinėlio tyrimas. Gavus jo rezultatus gali būti atliekama biopsija, leidžianti objektyviai patvirtinti arba paneigti ligos diagnozę. Kuo anksčiau aptinkami pakitimai, tuo lengviau galima juos išgydyti. Net 80 proc. šia liga susirgusių moterų galėtų pasveikti, jei liga būtų pastebėta laiku ir kuo anksčiau būtų pradėtas gydymas. Per pastaruosius metus informavimo, citologinio tepinėlio paėmimo ir rezultatų įvertinimo procentas auga, tačiau atsiliekama nuo Telšių apsk. ir Lietuvos vidurkio (13 pav.).

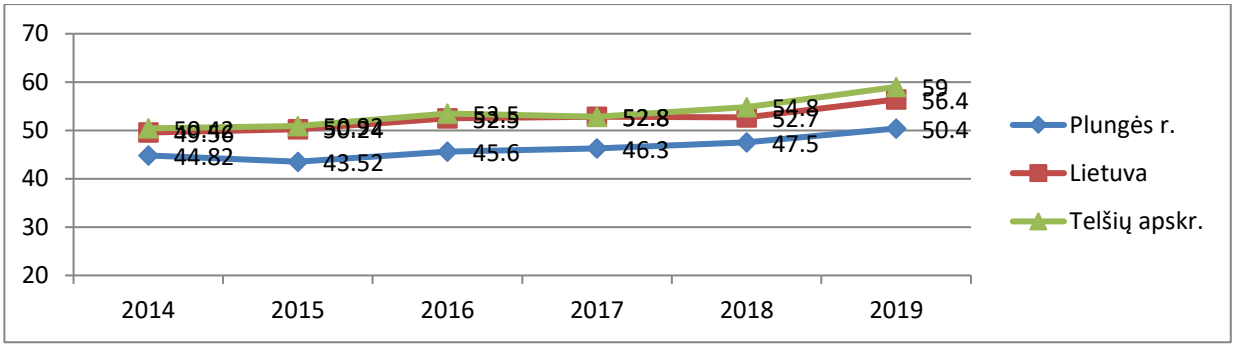

13 pav. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinėje programoje Plungės r. sav., Telšių apsk., Lietuvoje 2014-2019 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

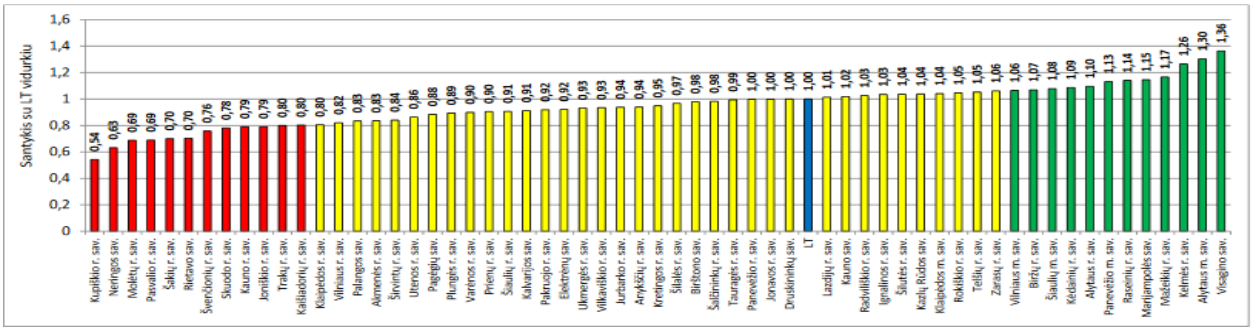

14 pav. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje 2017–2019 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

3. PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖJE VYKDYTI TYRIMAI

3.1. Maudymosi vietų vandens kokybės stebėsena 2020 m.

Plungės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras 2020 m. gegužės – rugsėjo mėn. vykdė Plungės rajono maudyklų vandens kokybės stebėseną. Nuo 2018 m. gegužės 1 d., vadovaujantis naujos redakcijos higienos norma HN 92:2018 „Paplūdimiai ir jų maudyklų vandens kokybė“ ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2018 m. sausio 23 d. įsakymo Nr. V-76 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2007 m. gruodžio 21 d. įsakymo Nr. V-1055 „Dėl Lietuvos higienos normos HN92:2007 „Paplūdimiai ir jų maudyklų vandens kokybė“ patvirtinimo“ pakeitimo nuostatomis, tiriama ir stebima ne tik maudyklų vandens, bet ir jų paplūdimių smėlio kokybė.

Maudyklų vandens kokybės vertinimas atliekamas dviejų mikrobiologinių parametrų – žarninių enterekokų ir žarninių lazdelių (E. coli) – duomenų rinkiniu, kurį sudaro stebėsenos duomenys, taip pat vandenyje stebimos nuolaužos, plūduriuojančios medžiagos, dervos, stiklas, plastikas, guma ir kitos medžiagos. Atliekant parazitologinius smėlio tyrimus, siekiama nustatyti žmogui patogeninių helmintų ar jų kiaušinėlių kiekį.

Iš viso per maudymosi sezoną Plungės rajono savivaldybės paplūdimiuose buvo atlikti 86 mikrobiologiniai tyrimai (84 planuoti ir 2 pakartotiniai) ir 16 parazitologinių tyrimų.

3.2. Plungės rajono jaunuolių psichoaktyvių medžiagų vartojimas

Tyrime dalyvavo 614 respondentų, kurie mokėsi Plungės r. sav. bendrojo lavinimo mokyklose ir Plungės technologijų ir verslo mokykloje. Tyrimo tikslas - nustatyti kiek vyresniųjų klasių mokinių yra bandę vartoti ar vartoja psichoaktyvių medžiagų (tabako gaminių, alkoholio, narkotinių medžiagų), kaip dažnai tai darė. Koks ryšys tarp jaunuolių vartojimo ir šeimos narių psichoaktyvių medžiagų vartojimo.

3.3. Mokinių gyvensenos tyrimas Plungės r. sav. 2020 m.

Nuo 2016 m. pradėtas vykdyti 5-ų, 7-ų ir 9-ų (pirmų gimnazijos) klasių mokinių gyvensenos stebėsenos tyrimas visoje šalyje kas 4 metus, įgyvendinant Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2016 m. gegužės 16 d. įsakymo Nr. V-637 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymo Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo “pakeitimo“ pakeitimo 8.3 punktą. Tyrimą koordinuoja Higienos institutas, o anketinę apklausą, duomenų suvedimą ir analizę Plungės rajono savivaldybėje vykdo Plungės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras. Mokinių apklausa vykdoma kovo–gegužės mėnesiais, tačiau 2020 m. apklausa Plungės rajono savivaldybėje buvo vykdoma rugsėjo mėnesį dėl COVID-19 ligos epidemiologinės situacijos šalyje. Mokinių apklausoje dalyvavo visi Plungės rajono savivaldybės mokiniai, kurie buvo ugdymo įstaigoje apklausos dieną.

Plungės r. sav. tyrime dalyvavo 843 vaikai (277 5-tų klasių, 274 7-tų klasių, 284 9-tų klasių)(2lentelė).

PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

	2020 m. vaikų gyvensenos tyrimas Plungės r. sav., klasė				2016 m. vaikų gyvensenos tyrimas Plungės r. sav., klasė				2020 vaikų gyvensenos tyrimas Lietuva, klasė				Santykis Savivaldybės(2020 m.)/ Lietuvos (2020 m.)
	Iš viso	5	7	9	Iš viso	5	7	9	Iš viso	5	7	9	
1. Laimingumas, sveikatos ir išvaizdos vertinimas													
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi pakankamai laimingi ar labai laimingi vertindami savo dabartinį gyvenimą, dalis (proc.)	69,0	72,2	66,8	67,5	85,2	90,5	80,0	85,5	73,2	80,1	70,8	68,3	1,06
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie savo sveikatą vertina kaip gerą ar labai gerą, dalis (proc.)	75,4	77,1	73,2	76,0	84,6	90,5	82,9	81,6	79,8	85,0	79,6	74,3	1,06
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie yra patenkinti savo išvaizda, dalis (proc.)	34,3	41,0	32,0	30,4					40,8	52,8	37,1	31,7	1.19
2. Sveikatos elgsena (fizinis aktyvumas, mityba)													
2.1. Fizinis aktyvumas ir pasyvus laisvalaikis													
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie 5 ir daugiau dienų mankštinasi ar sportuoja bent 60 minučių (skaičiuojant kartu su fizinio ugdymo pamokomis), dalis (proc.)	45,5	47,4	46,3	43,4					38,1	38,5	39,5	36,3	0,8
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie kasdien, ne pamokų metu, mankštinasi ar sportuoja bent 60 minučių, dalis (proc.)	14,4	14,2	14,0	15,4	11,9	12,2	14,5	9,3	13,6	15,7	13,5	11,5	0,9
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie vidutiniškai 4 ir daugiau valandų per dieną praleidžia prie ekranų (televizoriaus, kompiuterio, planšetės, išmaniojo telefono), dalis (proc.)	24,6	19,1	19,7	34,7	16,1	12,3	21,7	14,3	25,0	14,4	25,3	35,6	1,0
2.2. Mitybos įpročiai bei burnos higiena													
Mokyklinio amžiaus vaikų, kasdien valgančių pusryčius, dalis (proc.)	43,4	48,7	41,2	40,7	56,1	59,6	52,8	56,0	45,5	51,1	43,7	41,8	1,04
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo vaisius (neskaitant sulčių), dalis	33,1	34,9	37,9	27,7	33,3	38,2	35,7	27,0	34,7	38,8	35,2	30,1	1,04
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo daržoves (neskaitant bulvių), dalis (pr	31,8	29,6	33,8	33,0	31,1	36,8	31,9	24,2	32,3	32,6	33,2	31,1	1,02

Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo saldumynus, dalis (proc.)	15,1	15,7	11,1	18,1					17,4	16,4	17,7	18,1	1,15
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną geria gazuotus saldžiuosius gėrimus, dalis (proc.)	8,5	9,7	3,0	11,8					10,6	9,8	10,9	11,3	1,24
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savaitę geria energetinius gėrimus, dalis (proc.)	4,1	3,0	2,2	6,5					3,5	2,7	3,3	4,6	0,85
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie papildomai nededa druskos į paruoštą maistą, dalis (proc.)	34,7	39,0	29,2	35,9					36,7	39,5	35,0	35,6	1,06
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie valosi dantis šepetėliu ir pasta dažniau nei kartą per dieną, dalis (proc.)	59,2	56,1	58,8	63,6	52,3	52,5	50,0	54,3	57,0	58,9	56,4	55,9	0,96
3. Rizikingas elgesys **3.1. Tabako gaminių bei elektroninių cigarečių vartojimas**													
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą rūkė tabako gaminius, dalis (proc.)	7,0	3,7	4,5	11,4	11,3	1,3	8,8	23,0	7,0	2,1	4,7	14,8	1
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėn. bet kartą rūkė tabako gaminius, dalis (proc.)	12,3	6,0	10,8	19,8	23,0	6,3	22,1	39,1	12,7	3,4	9,8	25,8	1,03
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 d. bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis (proc.)	14,9	4,5	12,1	27,0					12,2	3,3	9,5	24,7	0,8
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėn. bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis (proc.)	26,8	11,9	28,1	40,7					20,1	5,8	19,4	36,6	0,75
3.2. Alkoholio vartojimas													
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 d. bent kartą vartojo alkoholinius gėrimus, dalis (proc.)	14,1	10,2	8,5	23,3	18,1	2,7	14,4	35,7	10,6	4,1	8,1	20,4	0,75
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėn. bent kartą vartojo alkoholinius gėrimus, dalis (proc.)	27,9	21,0	21,6	42,0	37,8	11,1	33,5	66,7	21,9	8,0	18,8	40,4	0,78
3.3. Narkotinių medžiagų vartojimas													

Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kanapes („žolę“, marihuaną, hašišą), dalis (proc.)	3,1	0,7	3,3	4,5					3,2	1,0	1,7	7,1	0,32
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kitus narkotikus nei kanapes, dalis (proc.)	2,0	0,7	3,4	1,5					1,8	0,9	1,5	3,2	0,9
3.4. Saugumas kelyje													
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada tamsiu paros metu būdami lauke nešioja atšvaitus, dalis (proc.)	26,7	38,5	24,6	17,3	26,2	41,4	21,4	15,7	25,6	39,6	22,4	13,9	0,96
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada segi saugos diržą važiuodami automobiliu, dalis (proc.)	80,0	84,1	79,6	76,7	79,6	86,8	72,6	79,9	80,3	85,4	79,7	75,4	1,00
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada dėvi šalmą važiuodami dviračiu, dalis (proc.)	7,4	12,3	7,6	2,5					9,3	16,3	7,2	3,5	2,2
3.5. Patyčios													
Mokyklinio amžiaus vaikų, iš kurių tyčiojosi kiti mokiniai per paskutinius 2 mėn., dalis (proc.)	31,9	41,8	37,3	17,3	47,6	50,7	57,5	35,4	33,0	37,8	36,8	23,5	1,03
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie tyčiojosi iš kitų mokinių per paskutinius 2 mėn., dalis (proc.)	24,0	23,2	30,3	19,1	40,3	37,5	47,6	36,4	24,9	22,0	28,1	24,4	1,04
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 d. patyrė patyčias per socialinius tinklus, elektroniniu paštu ar telefonu, dalis (proc.)	7,7	7,9	10,0	5,2					9,3	10,0	9,5	8,3	1,21
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 12 mėn. patyrė patyčias per socialinius tinklus, elektroniniu paštu ar telefonu, dalis (proc.)	15,5	15,4	17,5	13,8					15,9	13,4	17,9	16,6	1,03
3.6. Saugumas namų ir mokyklos aplinkoje													
Mokyklinio amžiaus vaikų, kuriuos per paskutinius 2 mėn. mušė ar kitaip fiziškai baudė tėvai, dalis (proc.)	6,7	8,4	7,0	5,0					8,2	11,4	7,2	5,6	1,22
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi saugūs namų aplinkoje, dalis (proc.)	97,3	97,8	98,9	95,4					96,2	96,1	96,3	96,3	0,9
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi saugūs mokyklos aplinkoje, dalis (proc.)	82,3	78,7	84,2	83,9					85,3	85,9	83,2	86,8	1,04

2 lentelė. Mokinių gyvensenos tyrimo metu gauti rezultatai Plungės r. sav. ir Lietuvoje (5-tų, 7-tų, 9-tų (I g.k.)) 2020 m.

PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

IŠVADOS

- 2019 m. vidutinis metinis gyventojų skaičius Plungės rajono savivaldybėje buvo 33 138 (2020.01.01 gyveno 32 991), per trejus metus gyventojų skaičius sumažėjo 3,2 proc.;
- Plungės r. sav. rodiklių reikšmės lyginant su Lietuvos vidurkio rodikliais pasiskirsto taip: 38,7 proc. rodiklių patenka į geresnę kvintilių grupę (žalioji zona), 51,63 proc. patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią kvintilių grupę (geltonoji zona) ir 9,67 proc. patenka į prasčiausių savivaldybių kvintilių grupę (raudonoji zona), iš kurios visi rodikliai atrinkti detaliai analizei: asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyventojų; vaikų, neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.); dalyvavimas atrankinėse prevencinėse profilaktinėse programose (krūties vėžio ankstyvosios diagnostikos programa, gimdos kaklelio patikros programa);
- Plungės r. sav. vaikų burnos sveikata išlieka ilgamete problema. 2019 metais Plungės r. sav. tik apie 12,5 proc. mokinių neturėjo ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, o Lietuvoje – 20 proc. 2019 m. Lietuvos vaikų KPI - 4,03, Plungės rajono – 4,34. Per pastaruosius trejus metus šis indeksas nežymiai gerėja, tačiau už šalie rodiklį yra didesnis 1,08 karto.;
- Viena iš priemonių, padedančių išvengti dantų ėduonies, yra vaikų (6–14 metų amžiaus) krūminių dantų dengimas silantinėmis medžiagomis programa. Higienos instituto duomenimis, 2019 m. šalyje buvo, 15,0 proc. 6–13m. amžiaus vaikų krūminiai dantys padengti silantinėmis medžiagomis. Plungės r. sav. silantuoti dantys buvo 11 proc. Pastaraisiais metais pastebimas augantis rodiklis, tačiau dar atsiliekama nuo šalies vidurkio;
- 2019 m. Lietuvoje darbo vietoje įvyko 125 sunkūs ir 39 mirtini nelaimingi atsitikimai. Plungės r. sav. tokių atsitikimų užregistruoti 4. Su šiuo rodikliu rajonas patenka į „raudonąją zoną“. Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužeistų dėl nelaimingų atsitikimų darbe skaičius didėja. 2014-2019 m. laikotarpiu jis išaugo 4,5 karto. Plungės r. sav. rodiklis yra 2 kartus didesnis už Lietuvos ir 1,4 karto už Telšių apskrities;
- Krūties vėžio ankstyvosios diagnostikos programa skirta moterims nuo 50- 69 metų amžiaus imtinai, kurioms kartą per du metus gali būti atliekamas mamografinis tyrimas. Plungės rajono savivaldybėje teikiama informavimo paslauga. Šią paslaugą dėl krūties piktybinių navikų profilaktikos ir siuntimo atlikti mamografiją paslaugas teikia pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros įstaigos (šeimos gydytojai). Mamogramų atlikimo paslaugas teikia įstaigos, turinčios mamografijos aparatus. 2019 m. moterų dalyvavusių šioje prevencinėje programoje daugėjo, tačiau rodiklis buvo apie 1,6 karto mažesnis už šalies ir Telšių apskrities. Nors kasmet moterų dalyvaujančių atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio prevencinėje programoje daugėja, bet vidurkis vis tiek išlieka mažesnis nei šalies, ir Plungės rajono savivaldybė patenka tarp mažiausiai šioje programoje dalyvaujančių savivaldybių.
- Gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinė programa yra skirta moterims nuo 25 iki 60 metų, kurios gali kartą per 3 metus pasitikrinti dėl gimdos kaklelio vėžio. Pirmiausia atliekama informacinė paslauga, bei citologinio tepinėlio tyrimas. Gavus jo rezultatus gali būti atliekama biopsija, leidžianti objektyviai patvirtinti arba paneigti ligos diagnozę. Kuo anksčiau aptinkami pakitimai, tuo lengviau galima juos išgydyti. Per pastaruosius metus informavimo, citologinio tepinėlio paėmimo ir rezultatų įvertinimo procentas auga, tačiau atsiliekama nuo Telšių apsk. ir Lietuvos vidurkio.

PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

REKOMENDACIJOS

(Plungės r. sav. visuomenės sveikatos biurui, asmens sveikatos priežiūros įstaigoms, Savivaldybės administracijai, Bendruomenės sveikatos tarybai)

Siekiant sumažinti nelaimingų atsitikimų, sužeidimų bei nukritimų darbe skaičių būtina:

- įvertinti darbuotojų saugos ir sveikatos būklę įmonėse;
- bent kartą metuose darbdaviai turėtų tirti esamą ir galimą profesinę riziką darbo vietoje;
- parengti rizikos šalinimo priemonių planą ir apie tai informuoti darbuotojus;
- didinti darbuotojų sąmoningumą ir skatinti naudoti darbo saugos priemones;
- raginti darbuotojus kiekvienais metais išsamiai pasitikrinti sveikatą;
- reguliariai mokyti darbuotojus, kaip tinkamai suteikti pirmąją pagalbą;
- netoleruoti žalingų įpročių darbo vietoje.

Siekiant gerinti vaikų dantų būklę ir didinant tėvų sveikatos raštingumą:

- informuoti tėvus informaciniais pranešimais, straipsniais apie vaikų burnos higienos įgūdžių formavimo, dalyvavimo vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje svarbą;
- organizuoti paskaitas, mokymus, grupinius užsiėmimus vaikams ir jų tėvams apie burnos higienos svarbą;
- šeimos gydytojai, odontologai, burnos higienistai turi informuoti ir skatinti tėvus, kad jų 6-14 m. amžiaus vaikas dalyvautų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje;
- profilaktinio patikrinimo metu sudaryti galimybę, sutikus vienam iš tėvų, padengti vaiko krūminius dantis silantais.

Siekiant aktyvesnio dalyvavimo prevencinėse profilaktinėse programose:

- raginti gyventojus reguliariai tikrintis profilaktiškai ir dalyvauti valstybės finansuojamuose atrankinėse prevencinėse programose, siekiant padidinti ankstyvą ligų diagnostiką.
- gerinti prieinamumą dalyvauti prevencinėse profilaktinėse programose;
- stiprinti bendradarbiavimą tarp visų rajone esančių pirminių asmens sveikatos priežiūros įstaigų ir visuomenės sveikatos biuro vykdant prevencines programas;
- ieškoti bendradarbiavimo būdų, kaip pasiekti aukštesnių valstybinių profilaktinių programų įgyvendinimo rodiklių;

Siekiant gerinti visuomenės sveikatą, vykdyti prevenciją ir pirminę profilaktiką:

- visuomenės sveikatos biuras turi didinti gyventojų informuotumą sveikatos išsaugojimo tema, skatinti gyventojus aktyviau dalyvauti sveikatinimo veiklose, didesnį dėmesį skirti vaikų burnos ligų profilaktikai, vaikų antsvorio problemai, vaikų fizinio aktyvumo, bei lėtinių neinfekcinių ligų profilaktikai, konsultuoti gyventojus sveikos gyvensenos klausimais;
- teikti informaciją sveikatos išsaugojimo klausimais susijusiais su infekcinėmis ligomis, jų protrūkiais;
- skatinti darbuotojų kvalifikacijos kėlimą, prioritetą teikiant sveikatos stiprinimo, ligų prevencijos ir sveikatos netolygumų mažinimo klausimais;

- tvirtinant prioritetinių krypčių sąrašą ir Visuomenės sveikatos specialiosios programos paraiškų priėmimą, įtraukti papildomas prioritetines kryptis, skirtas sveikos gyvensenos skatinimui, alkoholio ir tabako vartojimo mažinimui, vaikų mitybos ir fizinio aktyvumo skatinimui;
- didinti saugumą keliuose ir vykdyti saugaus eismo prevenciją avaringiausiose vietose;
- skatinti dar glaudesnį visuomenės sveikatos ir asmens sveikatos priežiūros bei kitų sektorių, organizacijų bendradarbiavimą kompleksiškai sprendžiant savivaldybės gyventojų sveikatos problemas;
- gerinti tarpsektorinį bendradarbiavimą;
- gerinti bendruomenės sveikatos raštingumą, vykdyti visuomenės švietimą per vietines informavimo priemones, teikiant mokslu pagrįstą informaciją apie sveikos gyvensenos principus, įgūdžių ugdymą ir ligų profilaktiką;
- skatinti gyventojus aktyviai dalyvauti Plungės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro, švietimo ir sporto įstaigų organizuojamuose įvairiuose sveikatinimo veiklos renginiuose;
- gerinti gyventojų informacijos sklaidos efektyvumą, atkreipti dėmesį į gyventojų, kuriems informacija skirta amžių,išsilavinimą, užimtumą, bei sveikatos būklę;
- suteikti daugiau galimybių gyventojams stiprinti savo sveikatos raštingumą (dalyvauti seminaruose, konsultuotis su sveikatos priežiūros specialistais sveikatos stiprinimo ir gerinimo klausima.

PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS